ՓՈԽԵԼ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՍԱԿԱՆ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Posted on July 8, 2020 by Keghart

Category: Opinions

Դոկտ. Համբարձում Յարթունեան, Վիեննա, 21 Յունիս 2020

Սփիւռքի լեզուաբան, լեզուագէտ ու սրտցաւ հայրենակիցները վերջին տարիներուն բազմաթիւ յօդուածներ հրապարակեցին՝ մամուլի մէջ եւ առցանց: Անոնք հայրենի իշխանութենէն կը պահանջէին վերականգնել դասական ուղղագրութիւնը, մատնանշելով անոր միասնականութեան կարեւոր դերը:

Չնայած որ այս նիւթի կապակցութեամբ հայրենիքի մէջ գործող եւ դրական մօտեցում ունեցող լեզուաբաններ չեն պակսիր, մենք սփիւռքահայերս ցարդ չենք կարողացած համոզել ո՛չ Հայաստանի իշխանութիւնը, ո՛չ ալ հայրենի ընդդիմադիր մտաւորականութիւնը: Հասկնալի է, թէ մեր երկրի ռազմական, տնտեսական եւ ընկերային ապահովութունը կենսական է: Եկուր ու տես, որ տարիներ շարունակ իշխող կառավարութիւններու բացթողման հետեւանքով հայոց լեզուն, նոյնիսկ հայրենիքի մէջ մատնուած է վտանգի:

Քանի որ ազգային անվտանգութիւնը կենսական է ու սրբազան, մինչեւ ե՞րբ մէկդի պէտք է դնել միասնականութեան ոգի ներշնչող դասական ուղղագրութեան վերականգնման պահանջը: Երբ հայրենի իշխանութիւնը չ’ուզեր նոյնսինկ հեռանկար մը տալ, յուսահատ եւ յուսախաբ կ'ընէ սփիւռքահայութիւնը: Կա՞յ արդեօք ճանապարհ մը այս փակուղիէն դուրս գալու: Իմ կարծիքով՝ այո՛: Պէտք չէ մեր պահանջին հրաժեշտ տալ, այլ ընդհակառակը՝ փոխել ռազմավարութիւնը:

Ընկերային գիտութեանց տարբեր մարզերու մէջ կը սորվինք, թէ մարդիկ կը մերժեն այն ինչ որ անծանօթ կամ նորութիւն է: Շատեր կը վախնան, որ անծանօթը կամ նորութիւնը պիտի խանգարէ իրենց կենցաղը: Պահ մը վերյիշենք, թէ ինչպիսի՞ ընդդիմադրութիւն մը կար համակարգիչի գործածման շուրջ՝ ճարտարապետներու, երաժիշտներու, գրողներու եւ այլ արուեստագէտներու կողմէ: Դասական ուղղագրութեան հանդէպ տարբեր չէ հայրենիքի լեզուաբաններու մեծամասնութեան կեցուածքը: Խօսքս մեծամասնութեան մասին է, քանզի կը բացառեմ հայրենիքի այն յարգելի լեզուաբանները, որոնք անկախութեան յաջորդող տարիներէն իսկ դասական ուղղագրութեան վերականգման ջահակիրները եղան:

Լեզուաբաններու այդ մեծամասնութիւնը ցաւօք սրտի սուտ կամ սխալ պատճառաբանութիւններ բերելով բացասապէս կ'ազդէ հանրային կարծիքի վրայ: Ի դէպ, անոնք կ'անտեսեն հանճարեղ հայու կարողութիւնը, քանի մը ժամուայ մէջ սորվելու՝ դասական ուղղագրութեան օրէնքները (տե՛ս՝ Մխիթարեան միաբան Հ. Պօղոս Գոճանեանի 2006 թուին Վիեննա-Երեւան հրատարակած ***''Ուղեցոյց դասական ուղղագրութեան''*** 46-էջնոց գրքոյկը) : Յիշեալ մեծամասնութիւնը կը տարածէ այն անհեթեթ միտքը, թէ իբր հայրենի ժողովուրդը, ներառեալ ''նոր սփիւռք''ը, պիտի դառնան անգրագէտ: Հոս կարիքը կը զգամ յայտնելու, թէ ֆրանսա ապրող հայագէտ յարգարժան հայրենակից Արմէն Միքայէլեանը Հայաստանի խորհրդարանի

պատգամաւորներուն վերջերս յղած է օրէնքի նախագիծ մը, որ շատ լուրջ մօտեցում մըն է: Ըստ այդ նախագծի ո'չ ոք պիտի տուժէ դասական ուղղագրութեան վերականգման հետեւանքով:

Կա՞ն արդեօք այլուր բաղդատելի օրինակներ: Ի հարկէ կան: Նախկին սովետական պետութիւններ, որոնք իշխանութեան հեռատես քաղաքականութեան հետեւանքով փոխեցին իրենց օգտագործած գիրը: Շեշտը կը դնեմ ''հեռատես քաղաքականութեան'' վրայ: Արդեօք ժողովուրդը միանգամէն անգրագէ՞տ դարձաւ: Մեր քով անգրագէտ դառնալու վախը երբեք չկայ: Արդեօք կա՞յ ուրիշ վախ մը, օրինակի համար համալսարանի յարգելի դասախօսներու միանգամէն անգործ ու անպիտանի դառնալու վախը, ինչպէ՞ս անոնք մէկ օրէն միւսը դարձան մարքսիզմ ուսուցող համալսարանի դասախօսներ: Մեր լեզուաբաններու համար անգործ կամ անպիտան ըլլալու ո'չ մէկ վտանգ կայ: Այդ հաւանական վախը վերածելու համար բաւ է, որ հայրենի իշխանութիւնը անկեղծօրէն երաշխաւորէ այդ դասախօսներու նիւթական ապահովութիւնն ու ակադեմական պաշտօնը:

Երկրի մէջ նորութիւն բերել կամ բարեփոխում մտցնելը հնարաւոր է երկու ուղղութեամբ՝ այդ կ'ըլլայ կա՛մ իշխանութեան պարտադրումով, կամ ալ ժողովուրդի համոզումով: Պարտադրելու պարագային չկայ յաջողութեան երաշխիք: Վերջին հարիւր տարւայ պատմութեան մէջ մերձաւոր արեւելքի գրեթէ բոլոր իշխանութիւնները ճաշակած են այդ դառն փորձառութիւնը՝ վերէն ժողովուրդին պարտադրելով այս կամ այն բարեփոխումը:

Ուրեմն հայերէն ուսուցող տարրի գոյութեան կամ անպիտանութեան վախը կ'անհետանայ, եթէ հայրենի իշխանութիւնը իր բարոյական պարտքը կատարէ: Պէտք է վերջ տալ այն անընդունելի կեցուածքին, ուր փաստօրէն «փինկ-փոնկ» տեղի կ'ունենայ իշխանութեան եւ հայերէնի դասախօսներու միջեւ: Պէտք կը զգամ համեստօրէն յորդորելու, որ իշխանութիւնը երբեք չփորձէ դասական ուղղագրութեան վերկանգնումը՝ առանց նախապէս համոզելու, թէ' հայրենի մտաւորականութիւնը, թէ' ժողովուրդը:

Գալով հասարակութեան համոզման անհրաժեշտութեան, այս կէտի մէջ մեծ դեր կրնան կատարել հայրենի հանրային լրատուամիջոցները: Փոխանակ հեռատեսիլի մէջ ապարդիւն ու ժամավաճառ երկկողմ վիճաբանութիւններ կազմակերպելու, պէտք է պատրաստել յատուկ ծրագիրներ՝ առարկայական տուեալներով: Այս առիթով կ'ուզեմ նշել վաւերագրական-ուսուցողական շարժանկարի մը գոյութիւնը, որ Լեւոն Միրիջանեան Հիմնադրամի օգնութեամբ պատրաստուած է, կարծեմ 2006 թուականին: Շարժանկարը մտայղացած է Հայաստանի «Մեսրոպեան ուղղագրութեան վերականգման կողմնակիցներու միաւորումը»: Մէկ ժամ եւ չորս վայրկեան տեւողութիւն ունեցող այս գովելի ստեղծագործութիւնը (340 *մեկապայթ* ծաւալով) մի գուցէ տեղադրուած ըլլայ համացանցի մէջ: Երբ հարց մը համոզումով կը լուծուի, ան կը նստի ամուր հիմքերու վրայ:

Ենթադրենք, որ հայրենի իշխանութիւնը վերականգնեց դասական ուղղագրութիւնը: Արդեօք կարելի՞ է պնդել, թէ ինչ որ մենք արեւմտահայերս կը գրենք անսխալ է: Ո՛չ, երբեք: Ուրեմն հարկաւոր է, որ մենք ալ մեր տան պարտականութիւնը կատարենք: Նախկին յօդուածիս մէջ այս կարեւոր կէտը մատնանշած էի: Անտէր արեւմտահայերէնը պէտք է անյապաղ ունենայ լեզուագիտական կաճառ մը, մաքրազտելու ուղղագրական ու ոճային սխալները, հրատարակելով այնպիսի դասագրքեր ու կցորդներ, ուղեցոյցներ, որոնք ոչ միայն դպրոցականներուն, այլ նաեւ հայերէն չուսանած չափահասներուն համար հասկնալի ըլլան:

Բացաստի, պէտք չէ խօսինք ու պահանջենք՝ բարձրացնելով մեր ցուցամատը: Հայրենի ժողովուրդը ո՛չ դպրոցական աշակերտ է, ո՛չ ալ մենք սփիւռքահայրս՝ վարժապետ: Կարեւոր կէտ մը եւս. դժուար թուացող, բայց ո՛չ անհնարին է, եթէ ի ծնէ սխալ հնչիւնաբանութեամբ մեծցած սփիւռքահայութիւնը ջանայ յարմարցնել իր առոգանութիւնը պարսկահայ կամ հայաստանցի հայրենակիցին: Օգտուինք այս հնարաւորութենէն, քանզի դասական սփիւռքը մանաւանդ վերջին երեսուն տարիներուն շաղախուեցաւ հայրենի ազգակիցներով: Անոնց համայնքային գործունէութիւնն ու թուային ներկայութիւնը միւս կողմէ ցաւօք սրտի կ'արագացնէ արեւմտահայերէնի նահանջը:

Համազգային մեծ նշանակութիւն ունեցող վերականգման հարցը պէտք չէ նիւթականի պակասութեան պատճառով տարիներ յետաձգել : Երբ իշխանութիւն մը կը հանդուրժէ ապօրինի հարստացումն ու երկրի կողոպուտը, կրնայ նաեւ դրամ հայթայթել դասական ուղղագրութեան վերականգման ծրագրի անյապաղ իրականացման:

Comments

Alexander Brincken – 2020-08-01 04:40:30
Դասական ուղղագրութեան վերականգումի վերաբերեալ այժմեայ ՀՀ կառավարութեան կրաւորական (մեղմ ըսած) կեցուածքը կը բացատրուի անոր խիստ ապիկար ըլլալու հանգամանքով: Այդ գնահատականը կը վերաբերի առաջին հերթին անոր ապիկար ամբոխավար վարչապետ Փաշինեանին: Ալեքսանտր Պրինքեն, Զուիցերիա

Նուրհան գայհան – 2020-07-15 15:52:07
Հայաստանցիները կ'ըսեն մենք պետութիւն ենք: Սփիւրքահայերը 8 միլիոն ըլլալով չէ որ մեծամասնութիւն են: Ուրե՞մն ....